

Dokumentin sisältö

OSA I VÄESTÖN HYVINVOINNIN TILANNE 2017 - 2020

-1 Indikaattorien ja muun tiedon osoittama hyvinvointi
-2 Painopisteiden, tavoitteiden ja toimenpiteiden arviointi
-3 Johtopäätökset ja toimenpide-ehdotukset

OSA II HYVINVOINTISUUNNITELMA VALTUUSTOKAUDELLE 2021 - 2025

-4 Kuntastrategian painopisteet ja linjaukset
-5 Hyvinvoinnin edistämisen erillisohjelmat ja -suunnitelmat
-6 Hyvinvointisuunnitelma

OSA III VALTUUSTOKÄSITTELY

-7 Suunnitelman laatijat
-8 Suunnitelman hyväksyminen

OSA I VÄESTÖN HYVINVOINNIN TILANNE 2017 - 2020

Tässä dokumentissa kuvataan joensuulaisten hyvinvointia ja terveyttä vuosien 2017-2020 tietojen valossa sekä asetetaan kaupunkilaisten hyvinvointia edistäviä tavoitteita vuosille 2021-2025. Joensuulaisten hyvinvoinnin ja terveyden kuvaamisessa vertailukohteina käytetään Jyväskylän, Kuopion ja Lappeenrannan tietoja. Lisäksi vertailukohteeksi on otettu koko maa sekä Pohjois-Karjalan maakunta.

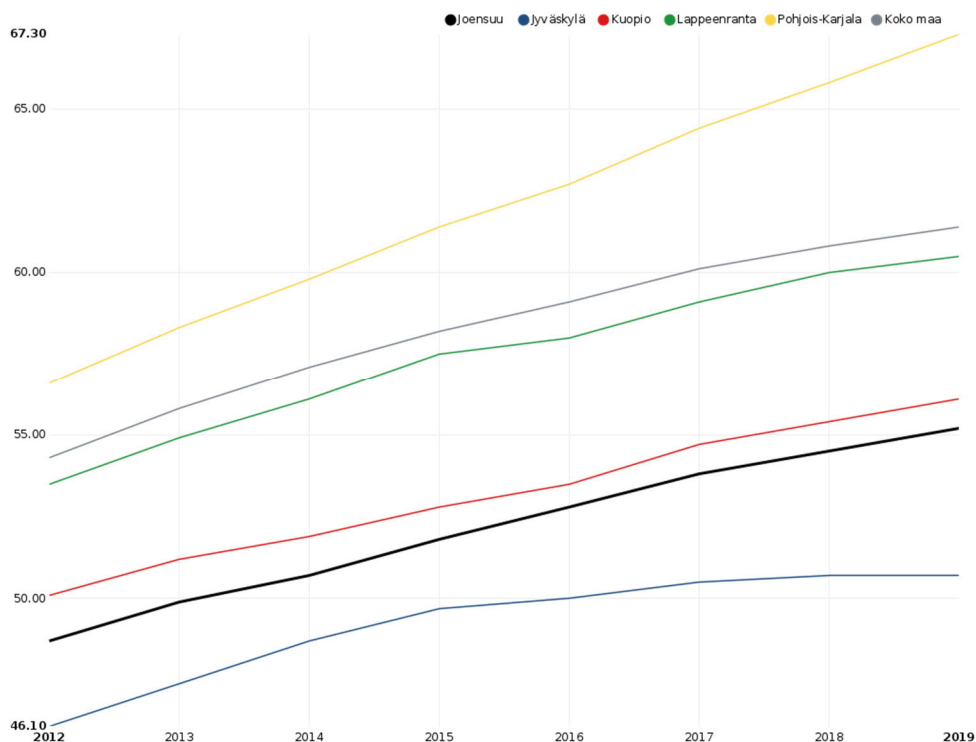
1 Indikaattorien ja muun tiedon osoittama hyvinvointi

TALOUS JA ELINVOIMA

Joensuun asukasluku on 76 840 (31.1.2020). Väestöstä koululaisia ja opiskelijoita on noin 25 %, mikä on Suomen kaupungeista eniten suhteutettuna asukaslukuun. Samalla yli 85-vuotiaiden määrä kasvaa. Ulkomaan kansalaisia on Joensuussa noin 2 300 henkilöä, joka on 3,0 % väestöstä. Lisäksi Joensuussa on vuosittain 1 000 ulkomaista opiskelijaa.

Demografinen huoltosuhde ilmaisee, kuinka monta alle 15-vuotiasta ja 65-vuotta täyttänyttä on sataa 15 - 64-vuotiasta kohti. Mitä enemmän on lapsia ja/tai eläkeikäisiä, sitä korkeampi huoltosuhteen arvo on. Joensuun huoltosuhde vuonna 2019 oli 55,2. Vertailukohteista ainoastaan Jyväskylän arvo on matalampi ollen 50,7 (kuva alla).

Huoltosuhde, demografinen

Kaikista perheistä lapsiperheiden osuus on Joensuussa 34,8 %, mikä on Pohjois-Karjalan (33,2 %) ohella alhaisin osuus vertailukohteista. Yhden vanhemman perheiden osuus lapsiperheistä on Joensuussa 25,9 %, mikä on vertailukohteiden korkein.

Joensuulaisten koulutustaso on valtakunnan keskitason yläpuolella. Vähintään keskiasteen koulutuksen on saanut 46,3 % ja korkea-asteen koulutuksen 31,7 % 15 vuotta täyttäneistä kuntalaisista.

Koulutusmahdollisuudet Joensuussa ovat monipuoliset:

- Suomen laajin opettajankoulutusyksikkö
- Joensuu on yksi maailman merkittävimpiä metsäosaamisen keskittymiä
- Kansainvälisen huipputason fotonikan ammattilaisia ja tutkimusympäristö
- 20 ammattikorkeakoulututkintokoulutusta, joista 15 ammattikorkeakoulututkintoon ja 5 ylempään ammattikorkeakoulututkintoon johtavaa koulutusta
- Suomen suurimpia ammatillisen koulutuksen järjestäjiä
- Yli 130 perus-, ammatti- ja erikoisammattitutkintoa
- Kansainvälinen ylioppilastutkinto eli IB-linja

Puolet asutokunnista asuu Joensuussa rivi- ja pientaloissa. Vuokralla Joensuussa asutaan hieman useammin kuin Suomessa keskimäärin. Yhden hengen asutokuntia on 49,9 %, ja kuten valtakunnassa yleensäkin, osuus on kasvava.

Asutokuntien käytettävissä olevien rahatulojen jakautuminen on pysynyt Joensuussa tasaisena. Gini-kerroin on yksi yleisimmistä käytetyistä tuloerojen mittareista. Mitä suuremman arvon Gini-kerroin saa, sitä epätasaisempi tulonjako on. Joensuu saa luvun 27,7, kun koko maassa luku on 28,1. Työllisyys ja työttömyys ovat keskeisimmät tuloeroihin vaikuttavat tekijät. Kunnan yleinen pienituloisuusaste oli Joensuussa vuonna 2018 20,0, mikä on vertailukohteiden korkein. Koko maan vastaava luku on 13,1. Samoin lasten pienituloisuusaste oli korkein Joensuussa ollen 16,1, koko maan luvun ollessa 12,2.

Tietoa kaupunginosittain:

Kaupunginosa	Väestö 2019	Äidinkieli ei kotimainen (%)	30-54-vuotiaat ilman perusasteen jälkeistä tutkintoa 2018 (%)	Työttömien osuus työvoimasta 2018 (%)
Eno-Uimaharju-Louhioja	5 476	1,3	16,7	16,9
Hammaslahti-Reijola-Niittyalahti-Suhmura	6 992	1,5	8,3	10,6
Tuupovaara-Kiihtelysvaara-Heinävaara	4 236	2,9	12,9	18,2
Marjala-Noljakka	8 477	9,5	10	16,3
Keskusta-Kanervalva	16 658	3,7	5,8	11,3
Hukanhauta-Karhunmäki	5 926	3,1	4,6	9,3
Rantakylä-Utra	13 995	8,6	10,9	17,7
Karsikko-Multimäki-Iksenvaara	4 943	2,0	7,8	13,0
Penttilä-Niinivaara	8 526	4,4	6	11,9

LAPSET, VARHAISNUORET JA LAPSIPERHEET

Joensuulaisista 1–5-vuotiaista varhaiskasvatukseen osallistuu 74,5 %. Vertailutietoa on saatavilla 1-6-vuotiaista kunnan kustantamaan varhaiskasvatukseen osallistuneista, jossa esikoululaiset ovat siis mukana. Joensuun osuus on koko maan osuuden (63,4%) kanssa lähes sama ollen 63,3%. 4-vuotiaista joensuulaisista lapsista kotioloissa WHO:n liikuntasuosituksen mukaisesti liikkuu 37,9 %, mikä on vertailukaupunkien matalin osuus. 2-6-vuotiaista joensuulaisista tytöistä ylipainoisia on 13 % ja pojista 23 %. Osuus on samaa tasoa kuin koko maassa ja vertailukaupungeissa.

4. ja 5. luokan oppilaat ovat tyytyväisiä elämäänsä koko maassa, eikä Joensuu poikkea muiden kuntien tilanteesta (90,7 %). Kun Joensuun koululaisilta kysyttiin parhaasta asiasta elämässä ja koulussa, nousi kaksi asiaa ylitse muiden: kaverit ja perhe. Myös harrastukset ovat erittäin tärkeitä. Alakoululaisille tärkeää on lisäksi leikkiminen, koti, pelaaminen ja ruoka. Myös sukulaiset ja lemmikkieläimet ovat tärkeitä. Koulussa parasta ovat välitunnit, liikunta, oppiminen – ja kaverit.

Joensuulaisten alakoululaisten mielestä

- Koulun tilat ovat siistit ja hyvät (ka. 3,5 asteikolla 1-4)
- Pihalla voi pelata ja leikkiä (ka. 3,7 asteikolla 1-4)
- Koulu on turvallinen (ka. 3,7 asteikolla 1-4)

Koulunkäynti sujuu valtaosalla Joensuun 4. ja 5. luokan oppilaista hyvin ja he pitävät koulunkäynnistä (78,2 %). Lukemisessa, laskemisessa ja kirjoittamisessa on vaikeuksia Joensuussa 2,0 %:lla, koko maan osuuden ollessa 3,1 %. Luetun ymmärtämisessä joensuulaisista 2. luokan oppilaista ikätasoisia tai ikätasoistaan parempia on yhteensä 79,39 % ja 5. luokan oppilaista ikätasoisia tai ikätasoistaan parempia yhteensä 79,17 %.

Perheen kanssa tämän ikäiset tulevat hyvin toimeen. Keskusteluvaikeuksia vanhempien kanssa oli Joensuussa 1,4 %:lla. Koko maan osuus on 2,3 %. Aikaa harrastuksen parissa viettää vähintään kerran viikossa 4. ja 5. luokan oppilaista 80,3 % mikä on suurempi osuus kuin Pohjois-Karjalan maakunnassa keskimäärin mutta hieman matalampi kuin vertailukaupungeissa. Vähintään tunnin päivässä liikuntaa harrastaa joensuulaisista 4. ja 5. luokan oppilaista 39,5 %, mikä on vertailukohteiden keskitasoa. Terveystilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi tämän ikäisistä kokee Joensuussa 7,7 %, koko maan osuuden ollessa 9,0 %. Vanhemman liiallinen alkoholin käyttö on aiheuttanut haittaa 2,1 % 4. ja 5. luokan oppilaista Joensuussa. Osuus on samaa tasoa vertailukohteiden kanssa.

Joensuulaisista 8. ja 9. luokan oppilaista terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi kokee 21,7 %, mikä on samassa linjassa vertailukaupunkien kanssa. Tyytyväinen elämäänsä tällä hetkellä on 75,5 %, mikä on vertailun keskitasoa. Päivittäin tupakoivien osuus on laskenut huomattavasti vuodesta 2013 lähtien koko maassa ja ollen vuonna 2019 Joensuussa 4,7 %. Päivittäinen nuuskaa käyttävien osuus on vertailukuntien matalin ollen 3,6 %. Humalahakuinen juominen on myös laskenut seurantavuosien aikana. Joensuulaista 8. ja 9. luokan oppilaista 5,7 % ilmoittaa juovansa itsensä tosi humalaan vähintään kerran kuukaudessa ja viikoittain alkoholia käyttää 2,6 %. Kannabista on kokeillut vähintään kaksi kertaa 3,2 % joensuulaisista 8. ja 9. luokkalaisista, mikä vertailukohteiden matalin osuus.

Päivittäisen koululounaan joensuulaisista oppilaista jättää syömättä kolmannes oppilaista. Ylipainoisia Joensuun 8. ja 9. luokkalaista on 17,5 %, mikä on hieman korkeampi osuus kuin vertailukaupungeissa. Vähintään tunnin päivässä liikuntaa harrastaa joensuulaisista 8. ja 9. luokan oppilaista 25,5 %, mikä on vertailukohteiden korkein osuus. Joensuulaisista 8. ja 9. luokan

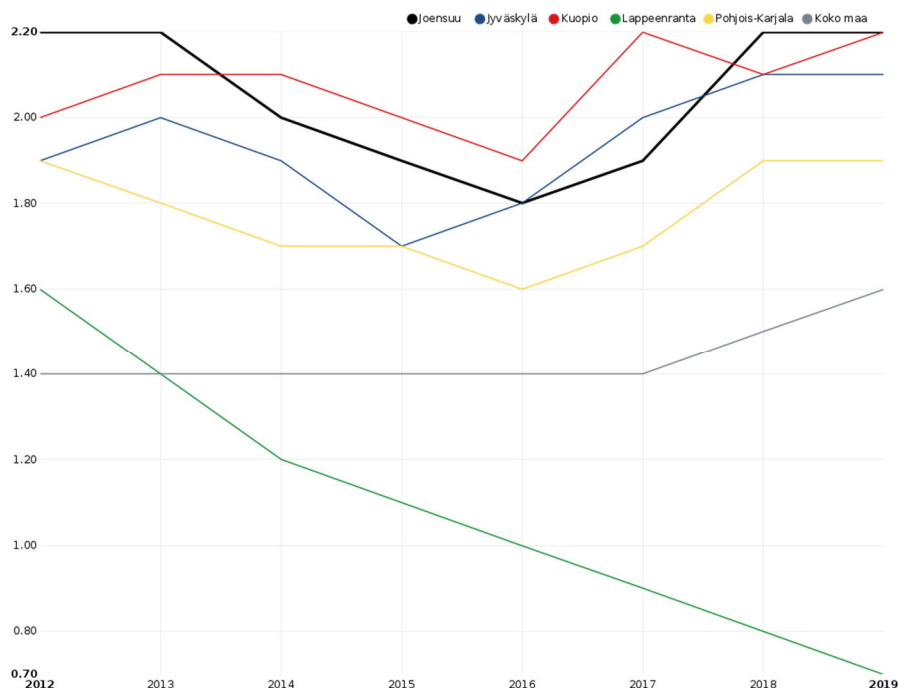
oppilaista 96,7 % kertoo harrastavansa jotakin vähintään kerran viikossa, koko maan luvun ollessa 95,9 %. Joensuulaisista 8. ja 9. luokan oppilaista 38 % harjaa hampaaita harvemmin kuin kahdesti päivässä. Yläkoululaisille joensuulaisille kaverit ovat parasta elämässä ja koulussa. Myös perhe ja lemmikit koetaan todella tärkeiksi. Muita tärkeitä asioita elämässä ovat terveys, harrastukset ja vapaa-aika.

Eniten kiusaamista koetaan ala- ja yläkoulussa ja vähiten lukiossa ja ammatillisessa oppilaitoksessa. 4. ja 5. luokan oppilaista vähintään kerran viikossa kiusaamista kokee 6,5 %. 8. ja 9. luokan oppilaista 43,5 % kokee, että koulukiusaaminen on loppunut tai vähentynyt kiusaamisesta kertomisen jälkeen. Ilman läheistä ystävää on vajaa kymmenes yläkoulun, lukion ja ammatillisen oppilaitoksen oppilaista. 4. ja 5. luokan oppilaista 1 % kertoo, ettei ole yhtään hyvää kaveria.

Joensuulaisista 8. ja 9. luokan oppilaista kohtalaista tai vaikeaa ahdistuneisuutta kokevien osuus on 14,8 %, mikä on hieman vertailukohteita suurempi osuus. Tyttöjen ahdistuneisuus on poikia yleisempää. Joensuulaisista 8. ja 9. tyttöistä ahdistusta kokevien osuus on 22,8 %. Joensuun Nuorisovaltuusto toivoo, että jokainen nuori käy yläasteen aikana psykologin/psykiatrisen sairaanhoitajan luona juttelemassa. Juttelu tuokion tarkoituksena on huomata mahdolliset ongelmat nuoren/perheen taustalla jo varhaisessa vaiheessa.

Joensuussa 307 alle 16-vuotiasta saa vammaistukea mielenterveys- ja käyttäytymishäiriöihin, mikä on 2,7 % ikäryhmästä. Joensuulaisista 8. ja 9. luokan oppilaista 28,5 % on yrittänyt viettää vähemmän aikaa internetissä siinä onnistumatta. Joensuussa kodin ulkopuolelle sijoitettuja 0-17-vuotiaita on 2,2 % vastaavanikäisestä väestöstä (279 lasta vuonna 2018). Osuus on sama Kuopion kanssa ja muita vertailukohteita suurempi. Koko maan osuus on 1,6 % (kuva alla).

Kodin ulkopuolelle sijoitetut 0 - 17-vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä (THL)

Joensuussa toimeentulotukea saaneiden lapsiperheiden osuus lapsiperheistä on 13,9 %. Osuus on vertailukohteiden korkein. Toimeentulotukea pitkäaikaisesti (vuoden aikana vähintään 10 kuukautena) saaneita yksinhuoltajakotitalouksia oli vuonna 2018 yhteensä 151 kappaletta, mikä on 2,5 % toimeentulotukea saaneista kotitalouksista. Osuus on vertailukohteiden matalampia.

NUORET JA NUORET AIKUISET

Joensuussa koulutuksen ulkopuolella ja ilman perusasteen jälkeistä tutkintoa olevien 17–24-vuotiaiden osuus (4,8 %) vastaavan ikäisestä väestöstä on alhaisempi kuin muissa vertailukunnissa, Pohjois-Karjalan maakunnassa (5,7 %) ja koko maassa (7,9 %).

Joensuussa ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi kokee 19,7 %, koko maan osuuden ollessa 23,2 %. Vastaava osuus on lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoilla on Joensuussa 18,0 % ja koko maassa 21,2 %.

Erot elintapakäyttäytymisessä lukiolaisilla ja ammatillisen oppilaitoksen opiskelijoilla ovat selvät niin koko maassa kuin Joensuussakin. Joensuulaisista ammatillisessa oppilaitoksissa opiskelevista 1. ja 2. vuoden opiskelijoista vähintään kerran kuukaudessa yli neljännes (27,4 %) juo humalahakuisesti. Lukion 1. ja 2. luokan opiskelijoista osuus on 16,4 %. Viikoittain alkoholia käyttää 9,3 % ja lukion 1. ja 2. luokan opiskelijoista puolestaan 4,7 %. Joensuussa kannabista on kokeillut vähintään kaksi kertaa 8,8 % ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista, vastaava osuus lukiolaisista on 6,9 %. Lukiolaisista päivittäin tupakoivia on 2,1 %, kun taas ammatillisen oppilaitoksen opiskelijoista tupakoi vajaa neljännes (22,9 %). Päivittäin nuuskaa käyttää Joensuun ammatillisessa oppilaitoksissa opiskelevista 1. ja 2. vuoden opiskelijoista 15,4 %, lukiossa vastaava osuus on 4,1 %. 1. ja 2. vuoden ammatillisen oppilaitoksen miesopiskelijoista nuuskaa käyttää 21,9 %. Nuuskan tai muidenkaan päihteiden käyttö ei poikkea Joensuussa vertailukohteiden tasosta.

Päivittäisen koululounaan jättää Joensuussa syömättä 38,6 % ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista ja lukiolaisista 31,7 %. Ylipainoisten osuus on kasvanut, etenkin ammatillisessa oppilaitoksessa opiskelevien poikien keskuudessa Joensuussa. Vuonna 2019 Joensuussa ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista ylipainoisia on 24,0 % ja lukiolaisista 16,5 %. Vähintään tunnin päivässä lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista liikkuu 15,4 % ja ammatillisen oppilaitosten 1. ja 2. vuoden opiskelijoista 12,7 %. Vertailukohteissa osuudet ovat samaa tasoa. Joensuulaisista lukion 1. ja 2. luokan opiskelijoista 98,3 % kertoo harrastavansa jotakin vähintään kerran viikossa, ammatillisessa oppilaitoksessa opiskelevista 89,9 %.

Koko maan tuloksissa ammatillisissa oppilaitoksissa opiskelusta pitävien osuus on suurempi kuin lukioissa. Niin myös Joensuussa, sillä ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista pitää opiskelusta 82,2 %, kun puolestaan lukiolaista 78,1 % ilmoittaa pitävänsä opiskelusta. Joensuun ammatillisissa oppilaitoksissa opiskelevat ovat lähes yhtä tyytyväisiä elämäänsä tällä hetkellä kuin lukiolaiset. Heistä 77,5 % ilmoittaa olevansa tyytyväisiä elämäänsä, mikä on toiseksi korkein osuus vertailukunnista. Joensuussa lukiolaisten vastaava osuus on 78,9 %, mikä on korkein osuus vertailukunnista. Lukiolaiset kokevat koulu-uupumusta (13,7 %) yleisimmin kuin ammattioppilaitoksen opiskelijat (8,3 %).

Joensuulaisista lukion 1. ja 2. luokan opiskelijoista 29,2 % arvioi perheen taloudellisen tilanteen kohtalaiseksi tai sitä huonommaksi. Vastaava osuus ammatillisen oppilaitoksen opiskelijoista on 36,6 %. Osuudet saman suuntaiset kuin koko maassa. Vuonna 2019 toimeentulotukea pitkäaikaisesti (vuoden aikana vähintään 10 kuukautena) saaneita 18–24-vuotiaita oli Joensuussa 180 henkilöä, mikä on 1,9 % vastaavanikäisestä väestöstä. Osuus on vertailukohteiden matalin. Nuorisotyöttömien osuus 18–24-vuotiaasta työvoimasta oli Joensuussa vuonna 2019 16,5 %, mikä on Pohjois-Karjalan osuuden (17,7 %) ohella korkein osuus vertailukohteista. Koko maan osuus on 11,6 %.

TYÖIKÄISET

Kaikki ikäryhmät -kohdassa on esitelty laajemmin tietoa, joka liittyy myös työikäisten hyvinvointiin ja terveyteen.

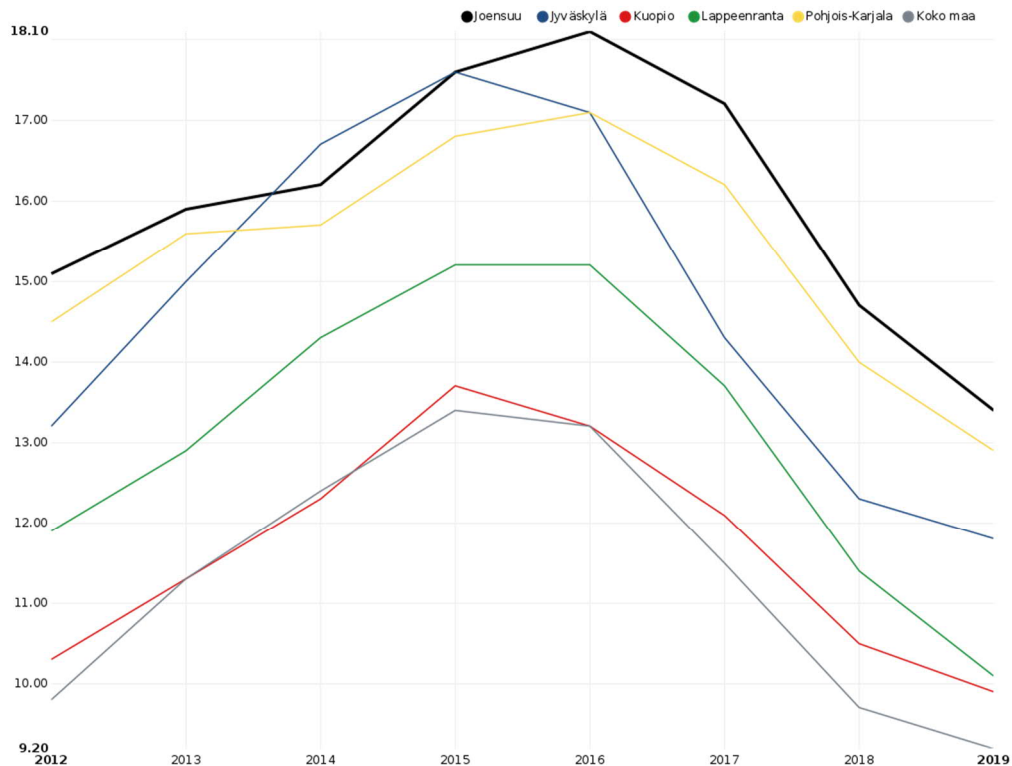
Täysi-ikäisistä joensuulaisista 86 % tuntee itsensä terveeksi tai melko terveeksi.

Joensuussa sataprosenttista alkoholia myydään 9,3 litraa jokaista Joensuussa asuvaa 18 vuotta täyttänyttä kohden. Kuopiossa vastaa luku on 9,2, Jyväskylässä 8,2, Lappeenrannassa 9,3, Pohjois-Karjalassa 8,1 ja koko maassa 8,5.

Joensuulaisista 25-64-vuotiaista 1 323 henkilöä saa mielenterveys -ja käyttäytymishäiriöiden vuoksi työkyvyttömyyseläkettä, mikä on 3,5% ikäryhmästä.

Työttömiä Joensuussa oli vuonna 2019 (9.9.2020 päivitetty tieto) 13,4 % työvoimasta (4 783 henkilöä). Vastaava osuus koko maassa oli 9,2 %. Joensuun osuus on vertailukohteiden korkein (kuva alla).

Työttömät, % työvoimasta

Vaikeasti työllistyvien osuus (rakennetyöttömyys) 15 - 64-vuotiaasta väestöstä oli Joensuussa 6,1 % koko maan osuuden ollessa 4,2 %. Vaikeasti työllistyvien ryhmään luetaan pitkäaikaistyöttömät, rinnasteiset pitkäaikaistyöttömät, palveluilta työttömäksi jääneet ja palveluilta palveluille siirtyneet. Pitkäaikaistyöttömien osuus työttömistä oli Joensuussa 26,4 % (1 262 henkilöä). Pitkäaikaistyöttömät sisältää vähintään vuoden yhdenjaksoisesti työttömänä työnhakijana olleet. Koko maassa pitkäaikaistyöttömien osuus työvoimasta oli 26,3 %.

Joensuussa toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneita henkilöitä vuoden aikana oli vuonna 2019 yhteensä 2,5 %. Jyväskylässä ja Kuopiossa osuus oli suurempi. Koko maan osuus oli 2,3 %.

IKÄIHMISET

Vuonna 2019 joensuulaisista 22 % oli 65 vuotta täyttäneitä. 85 vuotta täyttäneitä oli yhteensä 2 030 henkilöä, mikä on 2,6 % väestöstä. Vuonna 2040 heitä ennustetaan olevan Joensuussa lähes 5 000 (3,6 % väestöstä).

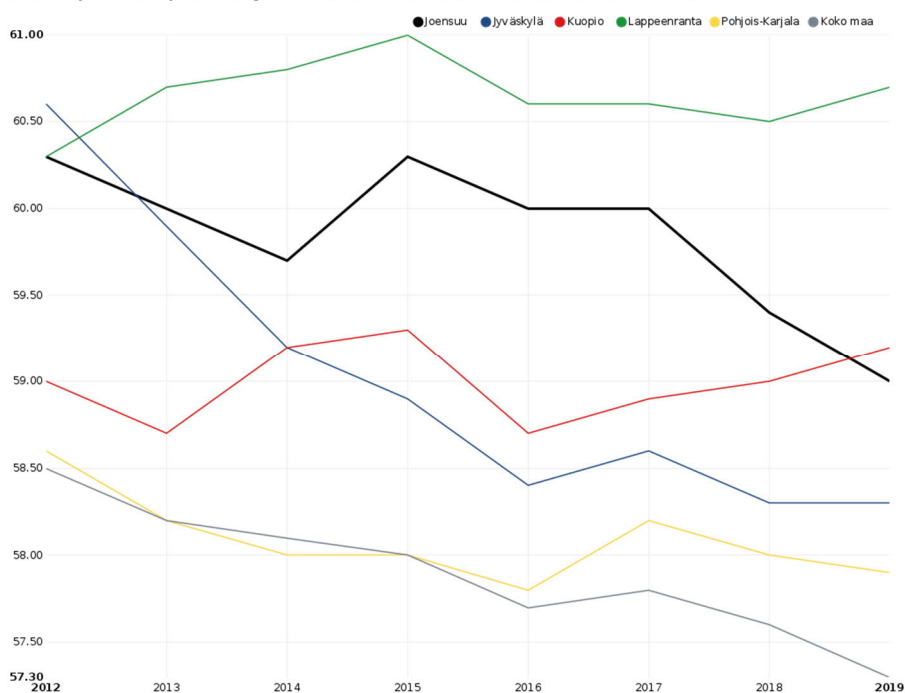
Kotona asuvien 75 vuotta täyttäneiden osuus Joensuussa on 91,1 % vastaavan ikäisestä väestöstä ja vastaa kansallista tavoitetta, joka on 91–92 %. Enintään 500 metrin etäisyydellä päivittäistavarakaupasta asuvien osuus on 65 % kaikista 65 vuotta täyttäneistä joensuulaisista. Vastaava osuus on Kuopiossa 66 %, Lappeenrannassa 55 % ja Jyväskylässä 59 %.

Joensuulaisista 65 vuotta täyttäneistä täyttä kansaneläkettä sai vuonna 2019 yhteensä 283 henkilöä, mikä on 1,7 % vastaavanikäisestä väestöstä. Osuus on jatkuvasti laskeva ja hieman koko maata (1,9 %) ja Pohjois-Karjalaa (2,0 %) alaisempi mutta hieman vertailukaupunkeja suurempi. Täyden kansaneläkkeen saajia ovat henkilöt, joilla on vain vähän tai ei lainkaan ansioeläkkeitä. 65 vuotta täyttäneistä joensuulaisista toimeentulotukea pitkäaikaisesti sai vuonna 2019 yhteensä 22 henkilöä, mikä on 0,1 % vastaanvanikäisestä väestöstä. Osuus on sama kuin koko maassa ja vertailukaupungeissa.

Vuoden 2017 kuntalaiskyselyn mukaan iän lisääntyessä tyytyväisyys Joensuuhun kasvaa. Kaikista ikäryhmistä yli 65-vuotiaat olivat tyytyväisempiä mahdollisuuksiin harrastaa liikuntaa (3,6 asteikolla 1-4), viihtyä kaupunkeskustaan (3,0 asteikolla 1-4), itselle sopivaan kulttuuritarjontaan (3,1 asteikolla 1-4) ja riittäviin kaappoihin, ravintoloihin ja muihin palveluihin (3,5 asteikolla 1-4). Yli 65-vuotiaat myös suosittelisivat Joensuuta ystäville ja tuttaville asuinkunnaksi muita ikäryhmiä useammin.

75 vuotta täyttäneiden yhden hengen asuntokuntia on Joensuussa 59 % vastaavan ikäisten asuntokunnista. Osuus on samansuuruinen kuin vertailukaupungeissa (kuva alla).

75 vuotta täyttäneiden yhden hengen asuntokunnat, % vastaavanikäisten asuntokunnista

Noin kymmenesosa Suomen aikuisväestöstä tuntee itsensä yksinäiseksi melko usein tai jatkuvasti. Heikentynyt toimintakyky voi olla yksi syy yksinäisyyden kokemukseen. Helposti saavutettavat, kaikille avoimet kohtaamispaikat voivat vähentää yksinäisyyttä. Joensuussa tällaisia avoimia, erityisesti ikäihmisille sopivia kohtaamispaikkoja, jossa henkilökuntaa on aina läsnä on yhteensä 13 eri puolella kaupunkia: Yhteisötila Satama (ruutukaava), Joensuun Kansalaistalo (ruutukaava), Torikievari (ruutukaava), Kohtaamispaikka MieTe (ruutukaava), Setlementin senioritapaamiset (Noljakka, Eno, Uimaharju, Tuupovaara, Kiihtelysvaara, Reijola), Marjalan Nurkka, Parempi Arki ry:n toimitilat (Eno), ViaDia-keskus (Rantakylä), Via Dian Ehtoovirkun senioritapaamiset (Rantakylä, Utra), Toimentupa (ruutukaava), Aulakahvio Noljakan kirkolla, Uimaharjun Kasari ja Utran Puukoulun asukastupa.

Yli 65-vuotiaiden kaatumisiin ja putoamisiin liittyviä hoitajaksoja suhteessa 10 000 samaan ikäiseen oli vuonna 2017 Joensuussa vertailukuntia enemmän, ainoastaan Pohjois-Karjalan maakunnassa hoitajaksoja on vielä enemmän. 65 vuotta täyttäneiden sairaalassa hoidettujen lonkkamurtumien osuus oli 0,7 % vastaavanikäisestä väestöstä vuonna 2019. Lukumäärällisesti lonkkamurtumia oli 122. 65 vuotta täyttäneiden sairaalassa hoidettujen lonkkamurtumien osuus Lappeenrantaan oli 0,8 %, Kuopiossa ja Jyväskylässä 0,6 % vastaavan ikäisestä väestöstä.

Sairaalahoitoa tarvitsevat iäkkäiden henkilöiden tapaturmat merkitsevät yleensä lievää vaikeamman vamman syntymistä, joka vaikuttaa ikääntyvän henkilön terveyteen ja hyvinvointiin. Vammojen ja myrkytysten vuoksi sairaalassa hoidettuja 65 vuotta täyttäneitä henkilöitä oli Joensuussa vuonna 2018 yhteensä 548, mikä on 3,4 % vastaavanikäisestä väestöstä. Osuus on sama Jyväskylän ja Pohjois-Karjalan maakunnan kanssa mutta koko maata ja muita vertailukaupunkeja hieman korkeampi.

Erityiskorvattaviin lääkkeisiin oikeutettuja 65 vuotta täyttäneitä oli Joensuussa vuonna 2019 64,5 % vastaavanikäisestä väestöstä. Vertailussa Joensuuta korkeammat osuudet ovat Pohjois-Karjalassa (65,5 %) ja Kuopiossa (67,7 %). Myös sairausrhytmittain verrattaessa (alzheimerin tauti, diabetes, astma, psykoosi, epilepsia, reumaattinen niveltulehdus, sepelvaltimotauti, verenpainetauti) Pohjois-Karjalan, Joensuun ja Kuopion osuudet ovat koko maata ja vertailukaupunkeja suuremmat.

KAIKKI IKÄRYHMÄT

Joensuussa on 1 579 rekisteröityä järjestöä. Pohjois-Karjalan Järjestökyselyn 2019 mukaan 82 % joensuulaisista järjestöistä tavoittaa toiminnallaan vuosittain vähintään 100 ihmistä. 500 ihmistä vuosittain joensuulaisista järjestöistä tavoittaa 51 %. Järjestöistä 33 % ilmoittaa, että toiminnassa on mukana 11-20 vapaaehtoista. 21-50 vapaaehtoista on toiminnassa mukana puolestaan 20 %:lla järjestöistä. Järjestöistä 61 % ilmoittaa saaneensa Joensuun kaupungilta järjestöavustusta toimintaansa. Yhteistyötä kaupungin kanssa kohtalaisesti tai paljon tapahtumien suhteen ilmoittaa tekevänsä 41 % järjestöistä.

Joensuulaisista 94 % on sitä mieltä, että Joensuussa on hyvät tai melko hyvät mahdollisuuden harrastaa liikuntaa. Kaikista joensuulaisista liikuntasuosituksen mukaisesti liikkuu 17,4 %. Harrastetuimpia liikuntamuotoja ovat kävely, pyöräily, lenkkeily ja kuntosalit. Arjen matkoista 32 % tehdään pyöräillen ja 14 % jalan. Pyöräilyn osuus kulkutapana on yli kolme kertaa Suomen keskiarvon. Jalankulun ja pyöräilyn yhteismäärä Pielisjoen ylittävien siltojen mittauspisteessä vuonna 2018 oli 2,5 miljoonaa. Joukkoliikenteen matkamäärä JOJO-alueella oli vuonna 2018 2,3 miljoonaa.

Tutkimusten mukaan taiteella ja kulttuurilla on useita positiivisia vaikutuksia elämänlaatuun, hyvinvointiin ja terveyteen. Ne lisäävät sivistystä, henkistä kasvua, elinikäistä oppimista ja kansalaisvalmiuksia. Tilaisuus osallistua ja tehdä itse edistää osallisuutta ja yhteisöllisyyttä, mikä voi vähentää yksinäisyyttä. Taide ja kulttuuri luovat viihtyisyyttä elinympäristöön ja vahvistavat osaltaan kaupungin vetovoimaisuutta.

Hyvin tai melko hyvin kulttuuritarjontaa ilmoittaa löytävänsä itsellensä 74 % joensuulaisista. Eläkkeellä olevat tai yli 65-vuotiaat joensuulaiset ilmoittivat hieman muita ryhmiä useammin löytävän itsellensä kulttuuritarjontaa. Kaupungissa tai maaseudulla asuvien vastauksissa ei ollut eroja.

Joensuun seudun kansalaisopisto järjestää vuosittain 2 000 kurssia. Vuonna 2019 kansalaisopistossa oli 25 569 opiskelijaa ja 46 730 opetustuntia. Joensuussa opetustunteja oli 32 969, joista 6 357 oli lapsille ja nuorille.

Joensuun konservatorion musiikkiopistossa opiskeli vuonna 2019 yhteensä 966 opiskelijaa, joista 399 osallistui varhaisiän musiikkikasvatukseen. Opetustunteja musiikkiopistossa oli 26 407. Konservatorion konsertit ja tapahtumat tavoittivat 24 426 kuulijaa.

Vuonna 2019 Joensuun kirjastoissa oli yhteensä 890 930 kirjastokäyntiä, joka on 11,6 käyntiä/asukas. Lainoja oli yhteensä 1 576 845, joka on 20,6 lainaa/asukas.

Pohjois-Karjalan museon ja Joensuun taidemuseon kävijämäärä vuonna 2019 oli yhteensä 67 397, joista koululaisia ja opiskelijoita oli 8 418. Tapahtumia museoissa järjestettiin 284 ja niihin osallistui 8 090 henkilöä.

Kaupunginorkesteri tavoitti vuonna 2019 konserteillaan, pienryhmäkokoonpanon esiintymisillään, yleisötyöllään ja avoimilla kenraaleillaan yhteensä 43 859 kuulijaa.

Joensuun kaupungin järjestämiä maksuttomia kulttuuritapahtumia järjestetään 2 300 vuosittain. Lastenkulttuurikeskuksen järjestämiä tapahtumia vuonna 2019 oli 299 ja niihin osallistui 8 077 henkilöä. Kulttuuripalveluiden, Kaupunginteatterin, Joensuu Arenalla järjestettyjen, Joensuun kaupungin luvittamien ja yhteistyötapahtumien lukumäärä oli vuonna 2019 yhteensä 3 315 tapahtumaa. Kävijämäärä tapahtumissa oli yhteensä 1 100 736.

Joensuussa asiakastyytyväisyys katuvalaistukseen oli vuonna 2020 4,08 (asteikolla 1=erittäin huono, 5=erittäin hyvä). Vastaava luku oli Kuopiossa 4,04 ja tutkimuksessa mukana olevien kuntien keskiarvo oli 4,02.

Joensuussa asiakastyytyväisyys juomaveden laatuun vuonna 2020 oli 4,71 (asteikolla 1=erittäin huono, 5=erittäin hyvä).

Kuntalaiskyselyssä 2017 vastaajista 96 % suosittelisi Joensuuta ystäville ja tuttaville asuinkunnaksi.

Äänestysaktiivisuus Joensuussa vuoden 2017 kuntavaaleissa oli 52,6 %, mikä on sama Kuopion kanssa ja vertailukohteiden alhaisin. Äänestysaktiivisuus Joensuussa vuoden 2019 eduskuntavaaleissa oli 66 %, jääden hieman alle koko maan keskitason (68,7 %) mutta ollen korkeampi kuin Pohjois-Karjalassa (65 %).

Joensuulaisille oli 5.10.2020 mennessä myönnetty 137 EU:n vammaiskorttia. Vammaiskortti on

vapaaehtoinen ja maksullinen kortti, joka toimii vammaisten henkilöiden kommunikoinnin ja osallistumisen apuvälineenä Suomessa ja muissa EU-maissa. Kortin myöntää Kela. Vammaispalvelu- ja sosiaalihuoltolain mukaisten kuljetuspalveluiden asiakaspalautteen mukaan vastaajat kokevat voivansa osallistua keskinkertaisesti (2,89 asteikolla 1=täysin eri mieltä, 5=täysin samaa mieltä) kuljetuspalvelun suunnitteluun ja arviointiin. Kuljetuspalvelun koetaan tukeneen asiakkaiden selviytymistä arjessa (4,19 asteikolla 1=täysin eri mieltä, 5=täysin samaa mieltä).

Poliisin tietoon tulleet omaisuusrikokset olivat vuonna 2018 Joensuussa laskussa mutta liikenneturvallisuuden vaarantamiset ja liikenne rikkomukset sekä henkeen ja terveyteen kohdistuneet rikokset/1 000 asukasta kohden olivat noususuunnassa. Vuonna 2019 Joensuussa sattui 53 henkilövahinkoihin johtanutta liikenneonnettomuutta.

Poliisin tietoon tulleita rattijuopumustapauksia on vähemmän kuin vertailukunnissa, päihtyneiden säilöönnottoja on toiseksi eniten Kuopion jälkeen. Poliisin tietoon tulleiden kaikkien huumausainerikoksien/1 000 asukasta osuus oli 5,6, joka on vertailukaupunkien keskitasoa.

Poliisin 15 suurimman kunnan katuturvallisuusindeksissä vuonna 2019 Joensuu sijoittui 2. sijalle. Turvallisin kunta oli Espoo. Lappeenranta sijoittui sijalle 5., Kuopio sijalle 7. ja Jyväskylä sijalle 14.

Henkirikoksia ja niiden yrityksiä vuonna 2019 oli Joensuussa 6,51 kappaletta/100 000 asukasta. Vastaavat luvut olivat Kuopiossa 15,93, Jyväskylässä 6,32 ja Lappeenrannassa 6,88/100 000 asukasta.

Vuoden 2019 aikana Joensuun kaupungin asuttamia asunnottomia yksineläjiä oli 85 henkilöä, joista pitkäaikaisasunnottomia oli 4 henkilöä. Asunnottomia perheitä oli 22, joissa oli 33 aikuista ja 41 lasta. Asunnottomien osuus ei poikkea vertailukaupungeista.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos kerää säännöllisesti tietoa kuntien terveyden edistämisen aktiivisuudesta (TEA-viisari). Tieto kootaan suoraan kuntien eri sektoreilta (itsearviointi) ja tilastoista. Vuonna 2019 terveyden edistämisen aktiivisuus -pisteet jakaantuivat Joensuussa, koko maassa ja vertailukaupungeissa seuraavasti:

Pisteet	Joensuu	Koko maa	Jyväskylä	Kuopio	Lappeenranta
Kaikki sektorit yhteensä	64	68	70	73	73
Kuntajohto	76	78	78	89	76
Perusopetus	64	66	69	64	70
Lukiokoulutus	69	65	73	67	67
Liikunta	77	74	72	83	80
Perusterveydenhuolto	57	67	67	73	81
Kulttuuri	40	59	60	67	66

Kunnille on suunniteltu otettavan käyttöön vuoden 2023 alusta hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen valtionosuuden lisäosa eli HYTE-kerroin. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos on laskenut niin sanotun HYTE-kertoimen kunnille. HYTE-kerroin koostuu toimintaa kuvaavista prosessi-indikaattoreista ja tuloksia kuvaavista tulosindikaattoreista. HYTE-kertoimen asteikko on 0 - 100 ja

mitä suurempi arvo on sitä parempi on HYTE-kerroin. Vuonna 2018 HYTE-kerroin oli Joensuussa 66, Jyväskylässä 68, Kuopiossa 73 ja Lappeenrannassa 73.

Kaupungin ja Pohjois-Karjalan sosiaali- ja terveystalvelujen kuntayhtymän Siun soten järjestämät palvelut muodostavat julkisten hyvinvointipalvelujen ytimen. Hyvinvointipalvelujen kokonaisuuden kustannukset olivat vuonna 2019 yhteensä 385,9 milj. euroa. Tästä kaupungin hyvinvointipalvelujen osuus on noin 36 % ja Siun soten 64%. Lasten ja nuorten palvelujen osuus kokonaisuudesta on 44 %, työikäisen 36 % ja ikäihmisten 20 %. Palvelujen luonteen mukaan tarkasteltaessa ennaltaehkäisevien ja yleisten palvelujen osuus on vajaat 45 %, erityispalvelujen vajaat 17 % ja raskaiden palvelujen vajaat 39 %. Raskaat palvelut sisältävät tässä tarkastelussa erikoissairaanhoidon palvelut kokonaisuutena.

Kaupungilla on merkittävä rooli erityisesti lasten ja nuorten palvelujen järjestämisessä. Kaupungin järjestämistä hyvinvointipalveluista lähes 89 % kohdistuu lapsiin ja nuoriin. Valtaosa (91 %) on ennaltaehkäiseviä ja yleisiä palveluita terveyden ja hyvinvoinnin edistämistehtävän näkökulmasta. Työikäisten ja ikäihmisten hyvinvointia tukeva palvelukokonaisuus muodostuu erityisesti liikunta- ja kulttuuripalveluista. Laajemmin tarkasteltuna hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä tukevat myös muut kaupungin järjestämät palvelut, kuten konsernipalveluiden myöntämät avustukset sekä työllisyyden ja elinvoiman sekä kaupunkiympäristön palvelut.

Vastaavasti Siun soten palveluista lasten ja nuorten palveluiden osuus on runsas 19 %. Työikäisten palveluihin kohdentuu vajaat 51 % ja ikäihmisten palveluihin vajaat 30 % kustannuksista. Siun soten palveluista ennaltaehkäisevien ja yleisen palvelujen osuus on vajaat 19 % ja erityisten ja raskaiden palvelujen osuus noin 81 %.

2 Painopisteiden, tavoitteiden ja toimenpiteiden arviointi

Vuoden 2017-2020 strategisia tavoitteita on arvioitu osavuosikatsauksissa ja tilinpäätöksissä. Työllisyyden ja yritystoiminnan edellytysten parantaminen oli 2017-2020 strategiakauden tärkein yksittäinen tavoite. Työttömyys vaikuttaa haitallisesti sekä terveyteen että hyvinvointiin. Strategian mukaisesti kaupungin rooli on luoda edellytyksiä eri toimijoiden aktiivisuudelle ja osallisuudelle sekä tarjota tekemisen paikkoja ja mahdollisuuksia. Vapaa-ajan palvelut ja kolmannen sektorin toiminta saa ihmiset liikkeelle ja kokoaa heidät yhteen. Erityistä huomiota kiinnitettiin kouluikäisten harrastamisen tasa-arvoon. Kaupungin näkökulmasta erityisesti palveluketjun toimivuus lasten ja nuorten palveluissa on keskeistä ja yhteistyötä Siun soten kanssa kehitettiin perhekeskus-verkostossa.

3 Johtopäätökset ja toimenpide-ehdotukset

Kaupungin hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyön tavoitteiden asettamista tulee ohjata tieto asukkaiden hyvinvoinnin ja terveyden tilanteesta. Hyvinvoivat ja terveet kaupunkilaiset ylläpitävät kaupungin elinvoimaisuutta ja kestäväää taloutta. Päätöksenteossa ja toiminnassa tulisi kohdistaa erityistä huomiota kaupunkilaisten eriarvoisuuden kaventumiseen ja syrjäytymisen ehkäisyyn sekä kestäväään hyvinvointiin. Varhainen tuki ja ehkäisevä toiminta tukee parhaiten kaupunkilaisten fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen toimintakyvyn säilymistä ja vähentää raskaiden palveluiden tarvetta.

Sosiaali- ja terveystalvelujen siirtyminen kunnilta maakunnalliselle Siun sotelle vuonna 2017 muodosti tilanteen, jossa uudenlaisen yhteisen tavoitetilan ja tekemisen tarve korostuu entisestään. Hyvinvoinnin edistämisessä onnistunut yhdyspintatyö, yhteiskehittäminen ja kumppanuus kuntien, Siun soten ja kolmannen sektorin toimijoiden välillä nousee keskiöön. Hyvinvointihaasteet ovat monimutkaisia ja vaativat pitkäjänteistä yhteistyötä. Asetetuilla tavoitteilla tulisi pitkällä aikavälillä pyrkiä vaikuttamaan sellaisiin laajoihin hyvinvointia uhkaaviin haasteisiin kuten kaupungin elinvoiman heikentymiseen, eriarvoisuuden kasvuun, syrjäytymisen lisääntymiseen ja ilmastonmuutokseen.

Kestävä talous ja elinvoima

Lapsiin ja nuoriin kohdistuvilla päätöksillä on merkittävät vaikutukset niin kaupungin vetovoimaan, elinvoimaan kuin hyvinvointiin. On tärkeää, että joensuulaiset lapset ja nuoret pääsevät osallistumaan, ja kokemaan olevansa tärkeä osa sitä yhteisöä, jossa he asuvat ja elävät. Varhaislapsuuteen tulee kiinnittää erityistä huomiota, jolloin tehtyjen toimenpiteiden voidaan ajatella näkyvän jatkossa vanhemmissa ikäluokissa positiivisesti. Ennusteiden mukaan lasten määrä tulee Joensuussa vähenemään ja ikäihmisten lisääntymään. Huoltosuhteen pitäminen nykyisellä tasollaan vaatii, että kaupungissa asuu tulevaisuudessa riittävästi työikäisiä. Ikäihmisten toimintakyvyn edistämiseen ja ylläpitämiseen, erityisesti yksinäisyyden vähentämiseen tulee kiinnittää huomiota. Järjestöjen merkitys kaupunkilaisten hyvinvoinnin edistämisessä on merkittävä. Kaupungin tulee tehdä suunnitelmallisempaa yhteistyötä järjestöjen kanssa.

Eriarvoisuuden kaventuminen ja syrjäytymisen ehkäisy

Varhaislapsuus on intensiivistä kehityksen ja oppimisen aikaa. Keskeiset kehitykselliset muutokset tapahtuvat jo ennen kouluikää. Siksi se, mitä lasten elämässä tapahtuu tuona aikana, on merkityksellistä sekä lapsen tämänhetkisen, että tulevan elämä kannalta. Varhaiskasvatus on kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuus, jossa painottuu pedagogiikka. Se ei ole vain päivähoitoa, vaan tavoitteellisesta ja suunnitelmallista lasten kehitystä ja oppimista tukevaa toimintaa, jota arvioidaan ja kehitetään säännöllisesti. Pedagogisesti laadukkaaseen varhaiskasvatukseen osallistuminen vaikuttaa myönteisesti lasten myöhempään koulumenestykseen, vähentää koulupudokkuutta ja vaikuttaa positiivisesti työllistymiseen aikuisiässä. Myönteiset vaikutukset ovat selvimpiä silloin, kun kyse on ryhmämuotoisesta, ammattilaisten toteuttamasta varhaiskasvatuksesta. Varhaiskasvatuksen aloittaminen alle kolmevuotiaana näyttäisi edistävän vaikuttavuutta. Erityisesti varhaiskasvatuksesta on hyötyä heikommista oloista tuleville lapsille. Suomalaisten lasten varhaiskasvatukseen osallistuminen on selkeästi alhaisempaa kuin muissa EU jäsenmaissa ja muissa Pohjoismaissa, suomalaislasten osallistumisaste jää selvästi eurooppalaisen keskiarvon alapuolelle, joka on 87 %. Subjektiiivinen oikeus varhaiskasvatukseen on kuitenkin lisännyt osallistumista.

Kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten ja heidän perheidensä taustoja selvittäneiden tutkimusten valossa voidaan tulkita, että suuri kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten määrä kuvastaa palvelusysteemin epäonnistumista perheiden ja lasten oikea-aikaisessa auttamisessa. Kodin ulkopuolelle sijoitetut lapset edustavat ryhmää, jolla tiedetään olevan suuri palvelujen tarve ja korkea riski kielteisiin elämäntapahtumiin ja sairauksiin myös sijaishuollon päättymisen jälkeen.

Lukutaito on välttämätöntä itsensä kehittämiseksi ja yhteiskunnalliselle osallistumiselle. PISA 2018-tulosten mukaan suomalaisten lasten ja nuorten lukutaito on OECD-maiden keskiarvoa parempi. Silti erot tyttöjen ja poikien välillä ovat kasvaneet huolestuttavasti tyttöjen eduksi ja 14 % suomalaisista 9. luokkalaisista lukee heikosti. Yksi tehokkaimpia syrjäytymistä ehkäiseviä tekijöitä on opintojen jatkaminen peruskoulun jälkeen. Ihmiset, jotka lukevat enemmän, saavuttavat todennäköisemmin korkean koulutustason ja menestyvät työelämässä. Lukutaidon taso on monissa tutkimuksissa yhdistetty yleiseen elämässä menestymiseen. Lukutaidolla on laaja merkitys ja vaikutus oppimiseen, tasa-arvoon, kulttuuriin, sivistykseen ja hyvinvointiin. Lukutaito on siten välttämätön taito yhteiskunnassa pärjäämisessä ja yhteiskuntaan kiinnittymisessä. Lisäksi lukemisella on lukuisia terveyttä ja hyvinvointia edistäviä vaikutuksia (esim. työmuistin kehittyminen, stressitason alentuminen, empatian ja tunneälyn lisääntyminen).

Koulukiusaaminen on merkittävä riskitekijä mielenterveyden ongelmille. Koulukiusaamiseen puuttuminen erityisesti ennaltaehkäisevällä otteella on yksi mahdollisuus ehkäistä mielenterveyden ongelmia. Kiusaamista esiintyy enemmän peruskouluikäisten keskuudessa kuin 2. asteen koulutuksessa. Mitä varhaisemmassa ikävaiheessa kiusaamiseen puututaan, sitä helpommin se saadaan pysäytettyä. Ilmiönä kiusaaminen on monesti hyvin laaja ja siihen systemaattisesti vaikuttaminen luo kokonaisvaltaista hyvinvointia ja edistää lapsen oppimista. Asian nostamisessa esille voi olla vaikutusta yhdessä toimimisen kulttuuriin edistämiseen ja kiusaamisilmiön monimuotoisten syiden tavoittamiseen yhdessä. Kiusaamiseen puuttuminen kuvaa yhdenvertaisuutta ja heijastelee sitä, kuinka kunta on onnistunut yhteisöllisen opiskeluhoitoon sekä eri toimijoiden, huoltajien, lasten ja nuorten yhteisen toiminnan toteuttamisessa. Kiusaamisen ehkäisyä lisäksi kiusaamisen jälkihoitoon tulee kiinnittää huomiota.

Lasten ylipaino ja lihavuus on huolestuttavan yleistä ja lihavuuden merkitys kansanterveysongelmana korostunut. Tutkimusten mukaan ylipainolla on yhteys nuorten

heikentyneeseen elämänlaatuun. Ylipainoiset nuoret kokevat normaalipainoisia enemmän muun muassa yksinäisyyttä, kiusaamista ja seksuaalista häirintää. Ylipaino on merkittävä riskitekijä monille pitkäaikaissairauksille kuten sydän- ja verisuonitautille, diabetekselle ja tuki- ja liikuntaelinsairauksille. Lihavista lapsista 82 % ja ylipainoisista 65 % on aikuisena lihavia, normaalipainoisista lapsista 15 %. Ylipainon ehkäisy onkin kansanterveystyössä yhä keskeisempää ehkäistäessä kroonisten sairauksien syntyä. Lihavuudesta kertyvät kustannukset ovat jopa suuremmat kuin tupakasta aiheutuvat.

Suun terveydentila voi kertoa paljon lapsen elämästä. Vanhemmat ovat vastuussa lasten oikeiden suunhoito- ja ravitsemustottumusten oppimisesta. Suun ja hampaiden terveys vaikuttaa koko kehon hyvinvointiin. Karies ja hampaiden kiinnityskudosten sairaudet ovat suomalaisilla yleisimpiä suun infektiosairauksia koko väestössä. Tutkimukset myös osoittavat, että suomalaiset harjaavat hampaitaan harvemmin verrattuna esimerkiksi muihin pohjoismaihin. Esimerkiksi laaja karieshoidon tarve etenkin pienellä lapsella voi kertoa paitsi hammashoidon laiminlyönnistä myös laajemmasta hoidon laiminlyönnistä. Huomioitavaa on myös, että terveysongelmat ovat usein polarisoituneet tietyille ryhmille, jolloin myös riski suun sairauksiin on kohonnut. Perheet, jotka eivät huolehdi omasta tai lastensa suun terveydestä kuormittavat eniten suun terveydenhuoltoa Riittämätön hampaiden hoito tai pahoin reikiintyneet hampaat voivat kertoa vanhempien arjenhallintaongelmista tai yleisestä jaksamattomuudesta hoitaa lasta riittävän hyvin.

Työttömyys vaikuttaa haitallisesti sekä terveyteen että hyvinvointiin. Tämä liittyy erityisesti pitkäaikaistyöttömyyteen. Selkein vaikutus työttömyydellä on henkilön toimeentuloon, ja pitkittyessään työttömyys lisää riskiä köyhyyteen. Lapsiperheköyhyys on usein seurausta työttömyydestä ja yksinhuoltajuudesta. Työttömät voivat keskimäärin huonommin ja ovat sairaampia kuin työlliset. Toisaalta huono terveys ja varsinkin mielenterveysongelmat ovat yhteydessä korkeampaan työttömyysriskiin ja pidempään työttömyyden kestoan. Työttömyys siis voi johtaa huonoon terveyteen, mutta myös huono terveys voi johtaa korkeampaan työttömyysriskiin. Toistuva ja pitkittyvä työttömyys alentaa työkykyä ja lisää kuolleisuutta. Vakavimmillaan työttömyys näyttäytyy suurina kuolleisuuseroina työttömien ja työllisten välillä.

Kestävä hyvinvointi

Hyvinvoinnin edistäminen on kestävää, kun huomioon otetaan myös Joensuun ulkopuolella asuvat ihmiset, tulevat sukupolvet ja luonto. Ilmastonmuutos vaikuttaa ihmisten terveyteen maailmanlaajuisesti. Ilmastonmuutoksen todennäköisempiä terveysvaikutuksia Suomessa tulee olemaan kaamosmasennus, hellehaitat, sisäilmaongelmat, hyttysten, puutiaisten ja muiden eläinten välittämät taudit ja vesiepidemiat. Joensuussa puhdas luonto ja vesi ovat itsestään selvyys muttei välttämättä tulevaisuudessa. Vesiperäisten sairauksien vähentämisessä ensiarvoisen tärkeää on varmistaa juomaveden puhtaus ja suojata vesilähteet likaantumiselta. Kestävää hyvinvointia edistää ilmastonmuutoksen hidastaminen. Joensuun tavoite olla hiilineutraali vuonna 2025 on osa globaalia kestävään hyvinvointiin tähtäävää tärkeää tavoitetta.

OSA II HYVINVOINTISUUNNITELMA VALTUUSTOKAUDELLE 2021 - 2025

4 Kuntastrategian painopisteet ja linjaukset

Hyvinvointikertomuksessa kuvataan joensuulaisten hyvinvoinnin tilaa. Hyvinvointitiedon pohjalta määritellään kaupungin strategisia tavoitteita ja sovitaan niiden toimeenpanosta. Strategian valmistelu valtuustokaudelle 2021-2025 on käynnistynyt.

Valtuustokauden 2017-2020 strategian keskiössä olivat hyvinvointi, elinvoima ja vetovoimainen kaupunkiympäristö.

Rohkeasti uudistuva Joensuu:

- Vetovoimainen
- Kestävä kaupunki
- Yhdessä tehden
- Vastuullinen talous

Strategiaa tarkensivat toimeenpano-ohjelmat. Strategian tavoitteet jalkautettiin vuosittaisiin talousarviotavoitteisiin ja raportointiin koko konsernissa.

5 Hyvinvoinnin edistämisen erillisohjelmat ja -suunnitelmat

Joensuun kaupungin kotouttamisohjelma 2018-2021

Joensuun kaupungin lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2021-2025

Joensuun kestävä liikunnan ja JOJO-joukkoliikenteen kehittämisohjelma 2025

Joensuun kaupungin turvallisuussuunnitelma 2020-2024

Joensuun ilmasto-ohjelma 2018

6 Hyvinvointisuunnitelma

Edellä esitetyn tiedon pohjalta on asetettu seuraavat tavoitteet

Painopiste	Tavoite	Vastuutaho kaupungilla
Kestävä talous ja elinvoima	Maahanmuuttajataustaisten kuntalaisten määrä kasvaa vähintään 150 henkilöllä vuosittain.	Konsernihallinto
Kestävä talous ja elinvoima	Vuonna 2023 kaupunki on saanut Unicefin Lapsiystävällinen kunta - tunnustuksen.	Hyvinvoinnin toimiala
Kestävä talous ja elinvoima	Vuoteen 2025 mennessä ikäihmisten kohtaamispaikkojen määrä kasvaa tai säilyy vähintään ennallaan. Kohtaamispaikoista tehty tiedotussuunnitelma, joka toteutunut.	Hyvinvoinnin toimiala
Kestävä talous ja elinvoima	Vähintään 2 järjestötapaamista/vuosi ja vähintään 60 järjestöä osallistuu. Laadittu kaupunki-järjestö yhteistoiminnan asiakirja, jossa kuvattu yhteistoiminnan rakenteita ja toimintoja. Kaupungin yhdistystoiminnan viestintää kehitetään yhdessä järjestöjen kanssa.	Hyvinvoinnin toimiala
Eriarvoisuuden kaventuminen ja syrjäytymisen ehkäisy	Vuoteen 2025 mennessä vähintään 77 % 1-5-vuotiaista osallistuu varhaiskasvatukseen.	Hyvinvoinnin toimiala
Eriarvoisuuden kaventuminen ja syrjäytymisen ehkäisy	Vuoteen 2025 mennessä 0-17-vuotiaista kodin ulkopuolelle on sijoitettu enintään 2 % .	Hyvinvoinnin toimiala
Eriarvoisuuden kaventuminen ja syrjäytymisen ehkäisy	Vuoteen 2025 mennessä vähintään 83 % viidesluokkalaisista on luetun ymmärtämisessä ikäistensä tasolla tai ikäisiään parempia.	Hyvinvoinnin toimiala

Eriarvoisuuden kaventuminen ja syrjäytymisen ehkäisy	Vuonna 2025 vähintään kerran viikossa kiusattujen 4. ja 5. luokan oppilaiden osuus on enintään 4,5 %.	Hyvinvoinnin toimiala
Eriarvoisuuden kaventuminen ja syrjäytymisen ehkäisy	Vuoteen 2025 mennessä 2-6-vuotiaista ylipainoisia on enintään 12 % tytöistä ja 22 % pojista.	Hyvinvoinnin toimiala
Eriarvoisuuden kaventuminen ja syrjäytymisen ehkäisy	Suurimmalla osalla hammastarkastetuista ikäluokista on puhtaat hampaat ja terveet ikenet (eli CPI=0).	Hyvinvoinnin toimiala
Eriarvoisuuden kaventuminen ja syrjäytymisen ehkäisy	Vuoteen 2025 mennessä 1. ja 2. vuoden ammatillisen oppilaitoksen päivittäin nuuskaa käyttävien miesopiskelijoiden osuus on enintään 15 %.	Hyvinvoinnin toimiala
Eriarvoisuuden kaventuminen ja syrjäytymisen ehkäisy	Työttömyysaste laskee vuoden 2023 loppuun mennessä vähintään valtakunnalliselle tasolle.	Konsernihallinto
Eriarvoisuuden kaventuminen ja syrjäytymisen ehkäisy	Vuoteen 2025 mennessä vähintään 200 myönnettyä EU:n vammaiskorttia ja vähintään 16 vammaiskorttikohdetta.	Konsernihallinto
Kestävä hyvinvointi	Tyytyväisyys juomaveden laatuun säilyy vähintään ennallaan.	Kaupunkiympäristön toimiala
Kestävä hyvinvointi	Vuoteen 2024 mennessä jalankulun ja pyöräilyn yhteismäärä Pielisjoen ylittävien siltojen mittauspisteissä on yhteensä vähintään 2,7 miljoonaa.	Kaupunkiympäristön toimiala
Kestävä hyvinvointi	Vuoteen 2024 mennessä joukkoliikenteen matkamäärä JOJO-alueella vuosittain vähintään 2,8 miljoonaa matkaa.	Kaupunkiympäristön toimiala

Hyvinvointikertomuksen- ja suunnitelman prosessi etenee siten, että kumppanien kanssa käydään keskustelua ja sovitaan yhdessä toimenpiteistä, joihin asetettuihin tavoitteisiin päästään. Toimenpiteitä tavoitteisiin pääsemiseksi kirjataan vuosittain kaupungin talousarvion- ja toimintasuunnitelman yhteyteen. Toimenpiteitä arvioidaan vuosittain tilinpäätöksen yhteydessä. Tavoitteiden toteutumista arvioidaan valtuustokauden lopussa.

OSA III VALTUUSTOKÄSITTELY

7 Suunnitelman laatijat

Hyvinvointikertomuksen- ja suunnitelman laatimisesta on vastannut kaupungin johtoryhmä, joka toimii myös hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen johtoryhmänä. Työskentelyä on koordinoanut hyvinvointikoordinaattori yhdessä Hyvinvoinnin toimialan edustajien kanssa.

Hyvinvointikertomuksen- ja suunnitelman tekstien kokoamisesta ovat vastanneet hyvinvointikoordinaattori Heini Lehikoinen, hyvinvointijohtaja Riitta Huurinainen ja hyvinvoinnin kehittämisjohtaja Jani Kaasinen. Esittelyversion ulkoasusta on vastannut tuotanto-ad Antti Schroderus.

Kertomuksen seurantatiedot ja suunnitelman tavoitteet on valittu yhteistyöskentelyssä seuraavien tahojen kanssa:

- Hyvinvoinnin toimialan johtoryhmä
- Kaupunkiympäristön toimialan johtoryhmä
- Nuorisovaltuusto
- Sosiaali –ja terveystalvelujen neuvottelukunta
- Opiskelija-asioiden yhteistyöryhmä
- Vanhusneuvosto
- Turvallisuussuunnittelun ohjaus- ja seurantaryhmä
- Vammaisneuvosto
- Järjestöt- ja seurakunnat

Hyvinvointikertomuksen- ja suunnitelman ohella on valmisteltu Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaa yhdessä Siun soten keskisen alueen ja Kontiolahden kunnan kanssa. Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma on lastensuojelulaissa (417/2007, § 12) määritelty suunnitelma lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi. Suunnitelmaa on laadittu työryhmässä, jossa on edustajia Joensuusta, Kontiolahdelta ja Siun sotesta. Organisaatioista työryhmään on kuulunut edustajia lapsi- ja nuorisotyön aloilta sekä perhekeskus-verkostosta. Lisäksi prosessin aikana on kuultu ja tehty yhteistyötä nuorisovaltuustojen ja järjestöjen kanssa. Pohjoiskarjalaisten lasten ja nuorten hyvinvointia on tarkasteltu monipuolisesti perhekeskus-työn kehittämisen yhteydessä. Lapsiin, nuoriin ja perheisiin liittyvät tavoitteet ovat samat Joensuun Hyvinvointikertomuksessa- ja suunnitelmassa kuin Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmassa.

8 Suunnitelman hyväksyminen

Hyväksytty Joensuun kaupunginvaltuustossa 7.12.2020 §